

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Кафедра економічної та соціальної географії і туризму

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор

Ірина ЛОМАЧИНСЬКА

20 16 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКСКУРСОЛОГІЯ»

Рівень вищої освіти

Другий (магістерський)

Галузь знань

І Транспорт та послуги

Спеціальність

ІЗ Туризм та рекреація

Освітньо-професійна програма

Туризм

Робоча програма навчальної дисципліни «Екскурсологія». Одеса: ОНУ, 2026. – 16 с.

Розробники:

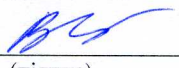
Яворська Вікторія Володимирівна, доктор географічних наук, професор, професор кафедри економічної та соціальної географії і туризму геолого-географічного факультету;

Юраш Євгеній Олександрович, доктор філософії (історія), старший викладач кафедри історії України та спеціальних історичних дисциплін.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № 1 від «27» 08 2026 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Віталій СИЧ)
(Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП «Туризм»

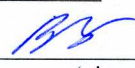

(підпис)

(Катерина КОЛОМІСЬ)
(Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено Навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету

Протокол № 1 від «27» 08 2026 р.

Голова НМК

(підпис)

(Віталій СИЧ)
(Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від « _____ » _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Віталій СИЧ)
(Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від « _____ » _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Віталій СИЧ)
(Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 змістових модулів – 2 залікових модулів – 1	Галузь знань І Транспорт та послуги Спеціальність ІЗ Туризм та рекреація Спеціалізація: – ОПП Туризм Рівень вищої освіти: Другий (магістерський)	Очна форма навчання	Заочна форма навчання
		Обов’язкова	
		Рік підготовки:	
		2-й	2-й
		Семестр	
		3-й	3-й
		Лекції	
		18 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		12 год.	2 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
60 год.	80 год.		
Форма підсумкового контролю: іспит (3-й семестр)			

Кількість годин відповідає освітньо-професійній програмі «Туризм» та навчальним планам очної та заочної форм навчання.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – формування у магістрантів системних знань, умінь і навичок з організації, методичного забезпечення та управління екскурсійною діяльністю, які ґрунтуються на сучасних досягненнях вітчизняних і зарубіжних учених та світовій практиці екскурсійного обслуговування, а також здатності проектувати і проводити інноваційні та інклюзивні екскурсії.

Завдання:

- оволодіння знаннями з організації екскурсійного обслуговування в індустрії туризму;
- виявлення основних напрямів і тенденцій розвитку екскурсійного обслуговування в сучасних умовах;
- набуття навичок роботи з нормативними матеріалами щодо організації екскурсійної діяльності в туристичній індустрії;
- вивчення, узагальнення та впровадження досвіду екскурсійної справи зарубіжних країн;
- розкриття механізмів управління екскурсійною діяльністю в ринкових умовах та організаційно-інституційних засад розвитку екскурсійної справи в Україні;
- вивчення сутності сучасних інструментів маркетингу і менеджменту екскурсійної діяльності;
- формування навичок розроблення технологічної документації та проведення екскурсій, зокрема інноваційних та інклюзивних.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері туризму і рекреації;

а) загальних (ЗК):

- ЗК1. Здатність до організації, планування, прогнозування результатів діяльності;
- ЗК3. Здатність спілкуватися іноземною мовою;
- ЗК4. Здатність розробляти проекти та управляти ними;
- ЗК6. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

б) спеціальних/фахових (СК):

- СК1. Здатність застосовувати у професійній діяльності категорійно-термінологічний апарат, концепції, методи та інструментарій системи наук, що формують науковий базис туризму та рекреації;
- СК3. Здатність до управління туристичним процесом у публічному секторі, в туристичній дестинації, туристичному підприємстві на різних ієрархічних рівнях;
- СК5. Здатність оперувати інструментами збору, обробки інформації, аналізувати та управляти туристичною інформацією.

Програмні результати навчання:

- РН1. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки, критичне осмислення проблем у сфері туризму та рекреації і на межі галузей знань;
- РН3. Застосовувати сучасні цифрові технології, методи та інструменти дослідницької та інноваційної діяльності для розв'язання складних задач у сфері туризму та рекреації;
- РН5. Здійснювати комплексний аналіз і оцінювання функціонування туристичного ринку різних ієрархічних рівнів, прогнозувати тенденції його розвитку;
- РН9. Розробляти та реалізовувати проекти у сфері туризму та рекреації на засадах економічної, соціальної і екологічної ефективності;
- РН11. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення професійних проблем, презентації результатів досліджень та проектів у сфері туризму і рекреації;
- РН12. Аналізувати, формулювати і реалізовувати національну та регіональну туристичну політику, вдосконалювати механізми управління туристичними дестинаціями на національному, регіональному та локальному рівнях.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- основні поняття, функції та особливості екскурсології, місце і роль екскурсійної діяльності в індустрії туризму (РН1, СК1);
- основні етапи розвитку екскурсійної справи в Україні та світі (РН1);
- теоретико-методологічні основи організації екскурсійної діяльності, екскурсійну методику, методичні прийоми показу і розповіді та напрями їх удосконалення (РН1, СК1);
- організаційно-технологічні вимоги до проектування послуги «екскурсія», склад технологічної документації (технологічна карта, картки об'єктів, «портфель екскурсовода») (РН9, ЗК1);
- загальні положення законодавства України щодо екскурсійної діяльності та порядок отримання дозволу на туристичний супровід (РН12, СК3);
- інноваційні та інклюзивні технології екскурсійного обслуговування, інструменти маркетингу і менеджменту екскурсійних підприємств (РН3, РН5, СК5).

вміти:

- організовувати та планувати екскурсійну діяльність, розробляти та проводити сучасні різнопланові екскурсії (РН9, ЗК1, ЗК4);
- складати технологічну карту екскурсії та повний пакет документації на екскурсійний продукт (РН9, СК5);
- проєктувати процеси обслуговування екскурсантів за окремими етапами надання послуги (ЗК1, СК3);
- застосовувати методичні прийоми показу і розповіді, техніку ведення екскурсії, зокрема з використанням цифрових технологій та іноземної мови (РН3, РН11, ЗК3);
- управляти асортиментом екскурсійного продукту з урахуванням диференційованого підходу до різних категорій споживачів, у тому числі осіб з інвалідністю (РН5, СК3);
- аналізувати нормативно-правову базу екскурсійної діяльності та регіональну туристичну політику (РН12, ЗК6).

бути здатним:

- самостійно розробляти та проводити авторську екскурсію, презентуючи її державною та іноземною мовами (інтегральна компетентність, РН9, РН11);
- приймати ефективні рішення щодо організації екскурсійного обслуговування в умовах невизначеності, зокрема з питань безпеки екскурсантів та доступності середовища (РН12, ЗК1, СК3);
- організовувати й координувати роботу екскурсійного підрозділу туристичного підприємства або музею, керувати проєктами екскурсійних продуктів (ЗК4, СК3);
- нести відповідальність за якість екскурсійного продукту, дотримання етичних норм і принципів інклюзивності (РН9, РН12).

Опанування цієї навчальної дисципліни забезпечує набуття здобувачами навичок і компетентностей, спрямованих на досягнення глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, що проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 та визначені Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722, зокрема:

- Ціль 4: забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх;
- Ціль 8: сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх;
- Ціль 10: скорочення нерівності;
- Ціль 11: забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів;
- Ціль 12: забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні теоретико-методологічні основи організації екскурсійної діяльності

Тема 1. Теоретико-методичні засади екскурсійного обслуговування

Теорія екскурсійної справи, екскурсологія та її місце в системі наукового пізнання. Історія розвитку екскурсійної справи в Україні та світі. Екскурсія як об'єкт екскурсології, її ознаки та сутність. Функції екскурсії. Класифікація екскурсій за змістом, складом учасників, місцем проведення, способом пересування, формою проведення.

Тема 2. Основи екскурсійної майстерності екскурсовода

Виникнення професії «екскурсовод»: вітчизняний та зарубіжний досвід. Особистість екскурсовода та її роль у професійній діяльності. Складові професійної майстерності екскурсовода: знання, вміння, навички, культура мовлення, невербальна комунікація (міміка,

жести). Форми ораторського мистецтва екскурсовода. Загальні вимоги до здійснення туристичного супроводу.

Тема 3. Педагогічне забезпечення екскурсійної діяльності

Екскурсія як педагогічний процес. Педагогічна техніка екскурсовода та її елементи. Дидактична мета і виховний вплив екскурсійної діяльності. Екскурсія як процес пізнання: емпіричний та теоретичний рівні, роль уявлення, методи пояснення. Розбіжності між екскурсійним та навчальним процесом пізнання.

Тема 4. Методичне забезпечення екскурсійної діяльності

Теоретико-методологічні засади методичного забезпечення екскурсійної діяльності. Екскурсійна методика. Методика показу, методика розповіді, особливі методичні прийоми та умови їх застосування. Методичне забезпечення традиційних видів екскурсій: архітектурно-містобудівних, літературних, музейних, науково-освітніх.

Тема 5. Організаційно-технологічне забезпечення екскурсійної діяльності

Організаційно-технологічні вимоги до проведення екскурсії. Технологія проектування та формування послуги «екскурсія»: етапи підготовки, відбір і вивчення екскурсійних об'єктів, складання маршруту, картки (паспорти) об'єктів, «портфель екскурсовода», технологічна карта, контрольний і індивідуальний тексти. Техніка ведення екскурсії. Пробна екскурсія. Організація надання екскурсійних послуг у підприємствах сфери рекреації та туризму.

Змістовий модуль 2. Практичні основи розвитку екскурсійної справи в Україні та світі

Тема 6. Організаційно-інституційні засади розвитку екскурсійної діяльності в Україні

Загальні положення правової бази регулювання туристичної діяльності в Україні. Правовий статус туриста і екскурсанта: порядок в'їзду/виїзду та перебування в Україні, страхування та медична допомога, забезпечення безпеки, права та обов'язки. Основи правового регулювання надання екскурсійних послуг. Дозвіл на право здійснення туристичного супроводу. Державне регулювання екскурсійної діяльності в Україні, роль ДАРТ та органів місцевого самоврядування.

Тема 7. Інноваційні технології екскурсійної діяльності

Інновації в туристично-екскурсійній діяльності. Ігрові види екскурсій, інтерактивні екскурсії, квест-екскурсії, food-екскурсії, костюмовані екскурсії. «Розширена реальність» та мобільні застосунки. Віртуальні екскурсії та 3D-тури. Тревел-блогінг як інноваційний вид екскурсійної діяльності. Використання штучного інтелекту для підготовки екскурсійних матеріалів.

Тема 8. Технології проведення екскурсій для людей з особливими потребами та створення інклюзивного й доступного середовища

Доступність об'єктів соціокультурної інфраструктури для дітей та молоді з особливими освітніми потребами. Особливості організації екскурсійної діяльності для осіб з інвалідністю за нозологіями (порушення опорно-рухового апарату, зору, слуху). Методика організації та проведення екскурсій для дітей та молоді з особливими освітніми потребами. Екскурсії для ветеранів та осіб, які постраждали внаслідок війни. Методика організації ігор під час туристичної діяльності.

Тема 9. Маркетинг та менеджмент підприємств екскурсійної діяльності

Маркетинг у сфері екскурсійного обслуговування. Плани маркетингу, потреби сучасного клієнта, маркетингові дослідження, SWOT-аналіз підприємства, оцінка маркетингової діяльності. Управління екскурсійною діяльністю в ринкових умовах. Управління асортиментом екскурсійного продукту. Менеджмент екскурсійної та виставкової діяльності провідних музеїв та галерей світу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Загальні теоретико-методологічні основи організації екскурсійної діяльності										
Тема 1. Теоретико-методичні засади екскурсійного обслуговування	8	2	–	–	6	10	2	–	–	8
Тема 2. Основи екскурсійної майстерності екскурсовода	10	2	2	–	6	10	2	–	–	8
Тема 3. Педагогічне забезпечення екскурсійної діяльності	8	2	–	–	6	8	–	–	–	8
Тема 4. Методичне забезпечення екскурсійної діяльності	11	2	2	–	7	12	2	–	–	10
Тема 5. Організаційно-технологічне забезпечення екскурсійної діяльності	11	2	2	–	7	12	–	2	–	10
Разом за змістовим модулем 1	48	10	6	–	32	52	6	2	–	44
Змістовий модуль 2. Практичні основи розвитку екскурсійної справи в Україні та світі										
Тема 6. Організаційно-інституційні засади розвитку екскурсійної діяльності в Україні	9	2	–	–	7	8	–	–	–	8
Тема 7. Інноваційні технології екскурсійної діяльності	11	2	2	–	7	12	2	–	–	10
Тема 8. Технології проведення екскурсій для людей з особливими потребами та створення інклюзивного й доступного середовища	11	2	2	–	7	9	–	–	–	9
Тема 9. Маркетинг та менеджмент підприємств екскурсійної діяльності	11	2	2	–	7	9	–	–	–	9
Разом за змістовим модулем 2	42	8	6	–	28	38	2	–	–	36
Усього годин	90	18	12	–	60	90	8	2	–	80

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми / види занять	Кількість годин	
		очна форма	заочна форма
Змістовий модуль 1. Загальні теоретико-методологічні основи організації екскурсійної діяльності			
1	Тема 2. Основи екскурсійної майстерності екскурсовода: складові професійної майстерності, культура мовлення, невербальна комунікація (семінар-тренінг з елементами публічного виступу).	2	—

№ з/п	Назва теми / види занять	Кількість годин	
		очна форма	заочна форма
2	Тема 4. Методичне забезпечення екскурсійної діяльності: методичні прийоми показу і розповіді, їх застосування на прикладі об'єктів центру Одеси (семінар-практикум).	2	–
3	Тема 5. Організаційно-технологічне забезпечення екскурсійної діяльності: розроблення технологічної карти, картки об'єкта та «портфеля екскурсовода»; захист підтем екскурсії «Одеса: сторінки історії та сучасність» (підсумкове практичне заняття – пробна екскурсія).	2	2
Змістовий модуль 2. Практичні основи розвитку екскурсійної справи в Україні та світі			
4	Тема 7. Інноваційні технології екскурсійної діяльності: розроблення сценарію квест-екскурсії або віртуальної екскурсії (семінар-проект, робота в малих групах).	2	–
5	Тема 8. Технології проведення екскурсій для людей з особливими потребами: адаптація маршруту та тексту екскурсії для осіб з різними нозологіями (семінар-кейс).	2	–
6	Тема 9. Маркетинг та менеджмент підприємств екскурсійної діяльності: SWOT-аналіз екскурсійного підприємства, управління асортиментом продукту (семінар-дискусія з презентаціями).	2	–
Усього годин		12	2

6. Теми практичних занять

Практичні заняття не передбачені.

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми / види занять	Кількість годин	
		очна форма	заочна форма
1	Тема 1. Історія екскурсійної справи в Україні; класифікація екскурсій (реферат за однією з тем: «Підготовка документації за темою екскурсії», «Основні етапи підготовки екскурсії», «Технологія процесу створення послуги екскурсія»).	6	8
2	Тема 2. Невербальна комунікація екскурсовода (стислий конспект за темами «Міміка екскурсовода», «Вплив жестів екскурсовода на аудиторію»; підготовка до семінару).	6	8
3	Тема 3. Екскурсія як педагогічний процес (есе на тему «Педагогічна майстерність екскурсовода»).	6	8
4	Тема 4. Методичні прийоми надання екскурсійних послуг (презентація методичних прийомів; реферат «Особливості застосування методичних прийомів надання екскурсійних послуг»).	7	10
5	Тема 5. Особливості підготовки та проведення екскурсій для різних груп: учасників звичайної екскурсії, навчальних екскурсій, екскурсій для сільського населення, туристів, молоді (аналітична таблиця; підготовка документації до пробної екскурсії – ІНДЗ).	7	10

№ з/п	Назва теми / види занять	Кількість годин	
		очна форма	заочна форма
6	Тема 6. Законодавство України щодо підприємництва у сфері екскурсійних послуг; порядок договірно-правових відносин у сфері екскурсійних послуг (<i>стислий конспект з посиланнями на нормативні акти</i>).	7	8
7	Тема 7. Інноваційні способи і форми екскурсійної діяльності в музеях України (<i>реферат; розроблення сценарію віртуальної екскурсії</i>).	7	10
8	Тема 8. Історія інклюзивного туризму у країнах світу (<i>презентація</i>); огляд національних парків та заповідників України у контексті доступності (<i>презентація, 10 слайдів</i>); проєкт екскурсії з урахуванням вимог доступності для осіб з інвалідністю (<i>проєктне завдання</i>).	7	9
9	Тема 9. Удосконалення системи підготовки і менеджменту персоналу екскурсійної сфери; історія та інновації в екскурсійній і виставковій діяльності провідних музеїв США, Франції, Великої Британії, Італії (<i>реферат або кейс-аналіз</i>).	7	9
Усього годин		60	80

До самостійної роботи відноситься:

- підготовка до лекцій та семінарських занять;
- написання рефератів, есеїв, підготовка конспектів, повідомлень і презентацій;
- розв’язання кейсів;
- індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ);
- індивідуальні та колективні проєктні завдання;
- неформальна та/або інформальна освіта.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) виконується здобувачем самостійно впродовж вивчення дисципліни з консультаціями викладача та оприлюдненням результатів на підсумковому семінарському занятті. Здобувач повинен: 1) підготувати і належним чином оформити повний пакет документів і матеріалів по одній з підтем екскурсії (технологічна карта, картки об’єктів, контрольний та індивідуальний тексти, «портфель екскурсовода»); 2) захистити підтему на підсумковому занятті – провести пробну екскурсію. Перелік підтем екскурсії «Одеса: сторінки історії та сучасність»: Стара Одеса; Одеські дворики; Одеські палаци; Одеса торгова; Архітектурні пам’ятки центру міста; Одеса – визначний культурний центр; Парки Одеси; Розважальні центри Одеси; Одеса наукова; Одеса студентська; Смачна Одеса; Одеса релігійна; Музеї Одеси; Французький бульвар; Одеса – місто-герой сучасності (місця пам’яті російсько-української війни). Для здобувачів заочної форми навчання ІНДЗ подається у Google class, а пробна екскурсія може проводитися в онлайн-форматі.

ВАЖЛИВО: відповідно до Закону України «Про академічну доброчесність» курсова робота є академічним твором (як кваліфікаційна робота, монографія, стаття тощо). Відповідно, вона не може бути навчальним завданням або видом організації самостійної роботи здобувача за окремою навчальною дисципліною.

Визнання результатів, отриманих в системі неформальної/інформальної освіти

В рамках опанування цієї навчальної дисципліни здобувач може пройти освітні або професійні курси/тренінги, професійне стажування, онлайн-курси на масових платформах чи у системі громадянської освіти. Орієнтовний перелік курсів, які дотичні змісту цієї навчальної дисципліни:

Назва освітньої платформи	Назва курсу	Посилання
Академія НТО України	Онлайн-курс «Туристичні гіді» (основи екскурсійної діяльності, роль екскурсовода, технології створення та проведення екскурсій, методичні прийоми; дотичний до тем 2–5)	https://academy.nto.ua/tourismguides.html
Prometheus	Інклюзивна освіта / Безбар'єрність: основи (дотичний до теми 8)	https://prometheus.org.ua
Дія.Освіта	Цифрові інструменти для творчих індустрій; Безбар'єрна грамотність	https://osvita.diia.gov.ua
Coursera	Museums and Heritage Interpretation; Storytelling for Guides	https://www.coursera.org

Здобувач має право також обрати самостійно освітню платформу та курс, які відповідають змісту цієї навчальної дисципліни.

Результати, отримані в системі неформальної/інформальної освіти, засвідчуються відповідним сертифікатом, де вказуються обсяг годин (або кількість кредитів ЄКТС) та здобуті компетентності та результати навчання. Такі результати можуть бути зараховані як результати поточного, періодичного або підсумкового контролю за цією навчальною дисципліною за процедурами, визначеними «Положенням про порядок визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова та відокремленому структурному підрозділі «Фаховий коледж ОНУ імені І. І. Мечникова» https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/polozhennya_neformalna_osvita_2024_final.pdf

9. Методи навчання

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- **словесні методи:** проблемні лекції та лекції-візуалізації, розповідь, пояснення, бесіда, диспут, обговорення доповідей;
- **наочні методи:** мультимедійні презентації, демонстрація відеофрагментів екскурсій, ілюстрація, метод безпосереднього спостереження (виїзні заняття на екскурсійних об'єктах Одеси), презентація результатів власних досліджень;
- **практичні методи:** виконання мінідосліджень, ІНДЗ, розроблення технологічної документації екскурсії, проведення пробної екскурсії, розв'язання кейсів;
- **інтерактивні та цифрові методи:** навчально-ділові ігри, робота в малих групах, мозковий штурм, тренінг публічного виступу, використання платформи Google class, відеоконференцій, конструкторів віртуальних турів і застосунків доповненої реальності, інструментів штучного інтелекту у межах, дозволених навчальним завданням.

Для здобувачів заочної форми навчання переважна частина матеріалу опановується самостійно з використанням електронних навчальних матеріалів у Google class та консультацій викладача в онлайн-форматі.

10. Форми контролю і методи оцінювання

(у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточний контроль: усне опитування та участь у дискусіях на семінарських заняттях, оцінювання доповідей і презентацій, перевірка рефератів, есеїв, конспектів, кейсів. В обов'язковому порядку ведеться облік відвідування усіх видів занять.

Періодичний контроль: контрольна робота (тестування) за кожним змістовим модулем; захист ІНДЗ (пробна екскурсія).

Підсумковий контроль: іспит (за навчальним планом), проводиться у письмовій формі (тестові завдання та теоретичні питання) або в усній формі за екзаменаційними білетами; за рішенням кафедри в умовах воєнного стану може проводитися дистанційно.

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид контролю	Кількість балів
Опитування, участь у дискусії на семінарському занятті (за тему)	від 0 до 3 балів
Реферат / есе / конспект / презентація / кейс (за тему)	від 0 до 4 балів
Контрольна робота (тестування) за змістовим модулем	від 0 до 5 балів (×2)
ІНДЗ – документація та захист підтеми екскурсії	від 0 до 10 балів
Підсумковий контроль – іспит	від 0 до 20 балів

Вид контролю	Бали	Критерії
Опитування, участь у дискусії на семінарському занятті	1	відповідь фрагментарна, репродуктивна, без аргументації; участь в обговоренні лише за спонукання викладача
	2	відповідь достатньо повна, обґрунтована, з використанням основної літератури; окремі неточності; активна участь в обговоренні
	3	відповідь вичерпна, аргументована, з посиланням на додаткову літературу та власні приклади; здобувач ставить проблемні питання, робить самостійні висновки
Реферат, есе, конспект, презентація, кейс	1	завдання виконано частково, без аналізу; оформлення не відповідає вимогам
	2	завдання виконано за зразком, висновки поверхові; є недоліки оформлення
	3	завдання виконано повністю, з аналізом джерел та обґрунтованими висновками; оформлення відповідає вимогам
	4	завдання виконано творчо, з використанням актуальних даних і власною позицією; результати презентовано аудиторії
Контрольна робота за змістовим модулем	0–5	тестова робота з 20 завдань; за кожну правильну відповідь – 0,25 бала
ІНДЗ	0–5	пакет технологічної документації підтеми екскурсії: повнота, відповідність вимогам, якість джерел
	0–5	захист – проведення пробної екскурсії: володіння матеріалом, методичні прийоми, культура мовлення, дотримання хронометражу
Іспит	0–20	тестова частина – 0–10 балів (20 завдань × 0,5 бала); теоретичне питання – 0–10 балів відповідно до критеріїв оцінювання теоретичної та практичної підготовки (див. п. 12)

Політика щодо дедлайнів та перескладання: У випадку пропуску заняття з поважних причин здобувач зобов'язаний виконати контрольну роботу за відповідною темою

у позанавчальний час за погодженням з викладачем. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

Політика щодо академічної доброчесності: під час опанування навчальної дисципліни категорично не припускаються будь-які види порушень академічної доброчесності з боку як здобувачів вищої освіти, так й викладача. У разі виявлення та фіксації будь-якого виду порушення академічної доброчесності, до порушника будуть застосовані санкції, передбачені Законом України «Про академічну доброчесність» та внутрішніми нормативними документами Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Політика щодо використання штучного інтелекту: в ході опанування цієї навчальної дисципліни забороняється оприлюднення текстів, зображень, моделей, даних, інших результатів, згенерованих штучним інтелектом, як результатів власної академічної та навчальної діяльності, якщо це не дозволено умовами навчального завдання, а сам цей факт не зазначено в навчальному завданні чи супровідних матеріалах до нього. Під час проходження підсумкового оцінювання використання ресурсів штучного інтелекту забороняється.

11. Питання до підсумкового контролю

1. Розкрийте зміст і функції екскурсіології.
2. Охарактеризуйте основні етапи становлення та розвитку екскурсійної справи в Україні.
3. Розкрийте зміст поняття «екскурсія» та її ознаки.
4. Які функції екскурсії Ви знаєте?
5. Назвіть основні види екскурсій за різними класифікаційними ознаками.
6. Окресліть основні завдання екскурсії.
7. Розкрийте зміст поняття «оглядова екскурсія».
8. Розкрийте зміст поняття «тематична екскурсія».
9. Розкрийте зміст поняття «транспортна екскурсія».
10. Які ознаки характеризують екскурсію як педагогічний процес?
11. Назвіть розбіжності між екскурсійним та навчальним процесом пізнання.
12. Які елементи включає поняття «педагогічна майстерність екскурсовода»?
13. Назвіть закономірності виховання під час організації екскурсійних послуг.
14. Назвіть теоретичні методи пізнання під час організації екскурсійних послуг.
15. Розкрийте роль уявлення під час організації екскурсійних послуг.
16. Яке місце належить методу пояснення під час організації екскурсійних послуг?
17. Наведіть характеристику особливих методичних прийомів та умови їх застосування.
18. Охарактеризуйте методику показу та методику розповіді.
19. В чому полягають особливості проведення музейних екскурсій?
20. В чому полягають особливості проведення архітектурно-містобудівних та літературних екскурсій?
21. У чому полягає інновація в туристично-екскурсійній діяльності?
22. Які основні напрями інноваційних екскурсій Ви знаєте (квест-, food-, костюмовані, інтерактивні)?
23. Що Ви знаєте про віртуальні екскурсії та 3D-тури? Чи перспективний це вид екскурсій?
24. Тревел-блогінг як інноваційний вид екскурсійної діяльності.
25. Якими нормативно-правовими актами визначаються основи правового регулювання у сфері надання екскурсійних послуг?
26. Визначення яких елементів передбачає проектування послуги «екскурсія»?

27. Яким шляхом здійснюється реалізація державної політики в галузі екскурсійного обслуговування?
28. У чому полягає основна мета маркетингу в екскурсійній справі?
29. Що забезпечує практична реалізація функцій маркетингу у сфері надання екскурсійних послуг?
30. Розкрийте сутність поняття «техніка ведення екскурсій».
31. Які об'єкти можуть виступати екскурсійними об'єктами під час розроблення нової екскурсії?
32. Назвіть головні складові картки (паспорта) екскурсійного об'єкта.
33. Назвіть складові «портфеля екскурсовода».
34. Що таке технологічна карта екскурсії та які її розділи?
35. Які існують вимоги до екскурсовода?
36. Розкрийте та охарактеризуйте складові професійної майстерності екскурсовода.
37. Як отримати дозвіл на право здійснення туристичного супроводу?
38. Які документи повинен мати екскурсовод під час проведення екскурсії?
39. Які цілі має проведення пробної екскурсії?
40. В чому полягають професійні компетентності екскурсовода?
41. Які основні часові принципи викладення матеріалу екскурсоводом під час проведення екскурсії?
42. Особливості організації екскурсійної діяльності для дітей та молоді з порушенням опорно-рухового апарату.
43. Особливості організації екскурсійної діяльності для дітей та молоді з порушенням зору.
44. Особливості організації екскурсійної діяльності для дітей та молоді з порушенням слуху.
45. Дайте характеристику екскурсії як формі інклюзивного туризму.
46. Особливості екскурсійного обслуговування ветеранів та осіб, які постраждали внаслідок війни.
47. Менеджмент у музейних закладах Одеської області.
48. Менеджмент у діяльності Одеського краєзнавчого музею.
49. Менеджмент екскурсійної та виставкової діяльності провідних музеїв та галерей світу (на прикладі окремих країн).
50. Правовий статус туриста та екскурсанта в Україні.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Форма для іспиту (очна та заочна форми навчання)

Поточний та періодичний контроль											ІНДЗ	Підсумковий контроль (іспит)	Сума балів
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2							
T1	T2	T3	T4	T5	KP 1	T6	T7	T8	T9	KP 2			
7	7	7	7	7	5	6	6	6	7	5	10	20	100

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів; KP 1, KP 2 – контрольні роботи за змістовими модулями.

Максимальна оцінка за тему складається з оцінки за опитування/участь у дискусії на семінарському занятті (0–3 бали) та за виконання завдання самостійної роботи (0–4 бали); за темами 1, 3, 6, за якими семінарські заняття не передбачені, бали нараховуються за завдання самостійної роботи (0–4) та експрес-опитування на лекції (0–3). Контрольна робота за змістовим модулем проводиться у формі тестування (20 завдань × 0,25 бала). Для здобувачів заочної форми навчання бали за теми нараховуються за виконання завдань самостійної роботи, що подаються у Google class або на консультації.

Формула розрахунку суми балів: підсумкова оцінка = Σ балів за теми (T1–T9, максимум 60) + KP 1 (максимум 5) + KP 2 (максимум 5) + ІНДЗ (максимум 10) + іспит (максимум 20) = максимум

100 балів. Результати, визнані за неформальною/інформальною освітою, зараховуються замість відповідних складових поточного або періодичного контролю.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
85–89	B	добре	
75–84	C		
70–74	D	задовільно	
60–69	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
90–100 / відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі; самостійно розробляє документацію та проводить пробну екскурсію на високому професійному рівні.

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
75–89 / добре	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	правильно вирішив більшість практичних завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання; документація екскурсії підготовлена з незначними недоліками, пробна екскурсія проведена в цілому методично правильно.
60–74 / задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого, виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання; правильно вирішив половину практичних завдань; документація екскурсії неповна, під час пробної екскурсії допускає методичні помилки.
35–59 / незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу, узагальнення, висновки; під час відповіді допускає суттєві помилки.	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності; правильно вирішив окремі практичні завдання за допомогою викладача; відсутні сформовані уміння та навички.
0–34 / незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом.	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача.

Примітка: максимальна кількість балів за кожною темою вказана в п. 12.

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма та силабус навчальної дисципліни «Екскурсологія».
2. Опорні конспекти (тексти, схеми) лекцій та мультимедійні презентації до всіх тем дисципліни.
3. Плани семінарських занять із методичними рекомендаціями щодо підготовки.
4. Методичні рекомендації щодо виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (розроблення технологічної документації та проведення пробної екскурсії «Одеса: сторінки історії та сучасність»).
5. Методичні рекомендації щодо самостійної роботи здобувачів.

6. Навчально-методичні матеріали для поточного, періодичного та підсумкового контролю (тестові завдання за змістовими модулями, перелік питань до іспиту, екзаменаційні білети).
7. Ілюстративні матеріали (карти, схеми маршрутів, зразки технологічних карт, відеозаписи екскурсій).

14. Рекомендована література

Основна

1. Безуглий В. В., Косташук І. І., Яворська В. В. Географія всесвітньої спадщини (туристичні атракції) : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Дніпро : ЛІРА, 2026.
2. Галасюк С. С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності : навч. посіб. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 247 с.
3. Інклюзивний туризм : навч.-метод. посіб. / І. Г. Резніченко ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2023. 204 с.
4. Кіптенко В., Малиновська О. Організація екскурсійних послуг : підручник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 518 с.
5. Леоненко Н. А. Організація екскурсійної діяльності : конспект лекцій. Харків : НУЦЗУ, 2019. 167 с.
6. Організація екскурсійної діяльності : навч. посіб. / уклад. Л. А. Слатвінська. Умань : Візаві, 2022. 206 с.
7. Покологна М. М. Організація екскурсійної діяльності : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 180 с. URL: <https://core.ac.uk/reader/141489400>
8. Резніченко І. Г., Торяник В. М., Хрідочкін А. В., Джинджоян В. В. Екскурсологія : підручник / за заг. ред. В. О. Негодченка. Дніпро : ДГУ, 2022. 370 с.
9. Туристичні гіді : навчальний курс Академії НТО України. URL: <https://academy.nto.ua/tourismguides.html>
10. Чернишова Т. М. Організація екскурсійної діяльності : навч. посіб. Житомир : Поліський національний університет, 2022. 160 с.
11. Лисюк Т. Екскурсологія у цифрову епоху: методологічні підходи та практичні інновації. Економіка та суспільство. 2025. № 75. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-27>

Додаткова

1. Дімова Л. С., Яворська В. В. Історичний круїзний туризм в біосферних резерватах ЮНЕСКО: «Чорноморський» та «Дельта Дунаю». Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки. 2023. Т. 28, вип. 1(42). С. 84–94.
2. Кифяк О. В., Руденко М. М. Маркетингові рішення у сфері туристично-екскурсійного обслуговування: інноваційний підхід. Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки. 2014. Вип. 27. С. 161–168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvbdfa_2014_27_26
3. Котлер Н., Котлер Ф., Котлер В. Музейний маркетинг і стратегія: формування місії, залучення публіки, збільшення доходів і ресурсів / пер. з англ. Т. Олійник та ін. Київ : Стило, 2010. 528 с.
4. Пацюк В. С., Корнус О. Г., Холодок В. Д. Культурна спадщина у воєнний період: трансформація наративів при створенні турпродукту. Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки. 2026. Т. 31, вип. 1(48). С. 228–242.
5. Чубрей О. С., Яворська В. В., Чубрей М.-А. Ю. Інклюзивність музейних просторів як можливість розвитку екскурсійної діяльності для осіб з обмеженими можливостями. Конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів. 2024. Вип. 4 (спец.). DOI: <https://doi.org/10.17721/2786-4561.2024.4.special>

6. Ambros O., Yavorska V., Urash Yu. Specifics of guided tour organization in Lviv. *Journal of Education, Health and Sport*. 2025. Vol. 80. 61679. DOI: <https://dx.doi.org/10.12775/JEHS.2025.80.61679>
7. Bezugly V., Kostaschuk I., Kisil R., Yavorska V., Buyanovska L. World Heritage: features, composition, and tourist significance. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*. 2024. Vol. 33(3). P. 440–452. DOI: <https://doi.org/10.15421/112441>
8. Prykhodko Z., Yavorska V., Urash Yu., Sokolovskiy V. Travel blogging as a modern innovative tool for the development of tourism and excursion activities. *Journal of Education, Health and Sport*. 2025. Vol. 79. 60638. DOI: <https://doi.org/10.12775/JEHS.2025.79.60638>
9. Sych V., Yavorska V., Urash Yu., Molodetskiy A. Use of intangible cultural heritage objects in excursion activities. *Journal of Education, Health and Sport*. 2025. Vol. 78. 60640. DOI: <https://doi.org/10.12775/JEHS.2025.78.60640>
10. Yavorska V., Sych V., Kolomiyets K., Shashero A. Odessa catacombs as an integral part of the tourist image of the Black Sea region. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*. 2018. Vol. 26(1). P. 219–226. DOI: <https://doi.org/10.15421/111822>

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Офіційний портал Верховної Ради України (Закон України «Про туризм», нормативні акти щодо туристичного супроводу). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua>
3. Національна туристична організація України. URL: <https://nto.ua>
4. Міністерство культури та стратегічних комунікацій України. URL: <https://mkip.gov.ua>
5. Управління туризму, рекреації та курортів Одеської обласної державної адміністрації. URL: <https://digital.od.gov.ua>
6. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
7. Український центр культурних досліджень. URL: <http://uccs.org.ua>
8. UN Tourism (Всесвітня туристська організація). URL: <https://www.unwto.org>
9. Наукова бібліотека ОНУ імені І. І. Мечникова та репозитарій eONUar. URL: <https://lib.onu.edu.ua>; <https://dspace.onu.edu.ua>
10. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>